

Izhaja
10. in 25. dne
vsakega meseca.

Stoji za
celo leto 3 gld. —
pol leta 1 „ 60
četrt „ — „ 80
(Posamezne štev.
15 kr.

Oznanila
tkrat natisnena
od vrste 15 kr.

Naročnina,
zmanila in reklamnje
pošiljajo se
upravnistvu
v Maribor.

Odprte rekla-
macije so
poštino proste.

POPOTNIK.

Glasilo

„Zaveze slovenskih učiteljskih društev“.

Izdajatelj in urednik:

M. J. Nerat, nadučitelj.

Spisi in dopisi
pošiljajo se
urednistvu
v Maribor,
Reiserstrasse 8.

Pismom,
na katera se žel
odgovor,
naj se pridone
primerna poštna
znamka.

Na anonimno do-
pise se neoziramo.

Nefrankturna pisma,
se ne sprejemajo.

Rokopisi
in na
ocnu poštna krajci
se ne vračajo.

Slovniška teorija Kernova.

Piše dr. Janko Bezjak.

(Dalje.)

Sodimo še naposled pomožnik „biti“ le po njegovi vsebini, ne oziraje se na nobeden drug slučaj! Premišljajmo, ali je res toli slab in nepopoln, da ne dopoveduje ničesar, vsaj ne toliko, kolikor bi moral, da bi mu mogli odločiti mesto povedkovo!

Glagol „biti“ izraža bivanje. To bivanje se nanaša ali na osebek, ali na njegove lastnosti in njegova stanja. V prvem slučaju trdimo, da **je** ali **biva** osebek: takrat ima glagol „biti“ svoj najpopolnejši pomen; kajti ne potrebuje nobednega pojasnila in ga tudi ne more prijeti. To je tudi jedini slučaj, v katerem so mu slovnicearji odločili čast povedkovo: Sokrat je bil = Sokrates hat existiert. Na ta slučaj smo pokazali v predzadnji številki začetkom razprave. To bivanje pa tudi izražamo ne gledé na istinitost stvari; saj lahko trdimo bivanje stvari, ki je ni v istini, ki pa o njej mislimo, da je ali si jo predstavljamo bivajočo, n. pr.: duhovi so.

Ta prvotni pomen glagola biti pa takoj oslabi, če ne trdimo bivanja osebkovega, nego bivanje njegovih lastnostij, njegovega stanja itd. Naravno je, da si v tem slučaju mislimo osebek bivajoč, četudi tega ne izražamo posebej; a izrečno zaznamujemo, da biva neka lastnost na njem, ali neko stanje in razmerje njegovo proti drugim stvarim. To bivanje lastnosti ali stanja moramo še posebej označiti in pojasnjevati z dotičnimi besedami, skratka: glagolov pomen še moramo podpirati; glagol „biti“ je izgubil svojo samostalnost — kakor trde malodane vsi slovnicearji — in postal „vezilo“. Če torej rečemo: Bog je pravičen, kaj trdimo? Da **je** Bog? Ne; njegovo bitje že mora biti, predno moremo o njem kaj trditi. Kaj torej povdarjamo? Da **je** jedna njegovih lastnostij: pravičnost. Ker pa v tem stavku glagol „biti“ nima več onega močnejšega pomena, ki ga je imel v gori navedenem; ker potrebuje v natančneje označevanje pojasnila: ali radi tega smemo glagol ponižati in mu odvzeti povedkovo čast, a tisto dati onemu pojasnilu? Nikakor. Nismo li tekom svoje razprave o povedku našeli dosti takih glagolov, ki za-se niso tako močni, da bi ne potrebovali pojasnila? In če je tako, zakaj pa slovnicearji ne trdijo o njih istega, kar o glagolu „biti“? Doslednosti jim tudi tukaj primanjkuje.

Menda želi kateri izmed slovnških Tomažev, da še mu dokažemo to na določenem primeru. Evo ga! Naj blagovoli primerjati stavka: Slomšek **je** imel blago sree in Slomšek **je** bil blagega srea. V prvem stavku je povedek „je imel“; tako bo vsakdo določil. Pove-li nam ta glagol za-se vse, kar želimo vedeti? Ne; človek more imeti stotero raznih stvari; če hočemo izvedeti katero, moramo jo izraziti. Tako

smo pojasnili tudi v navedenem stavku glagolov pojem, pridejaje izraz „blago srce“, ki je po slovniških pravilih sestavljen iz dveh stavkovih členov: „srce“ je predmet, „blago“ pridevek.

V drugem stavku je po navedenem nazoru povedek takozvani kakovostni rodilnik „srca“, „blagega“ je tudi tu pridevek, „je bil“ pa vezilo. Prijatelj, ali se ti ne zdi čudna ta analiza? Zakaj neki tu „je bil“ ne sme in ne more biti povedek, tam pa „je imel“ sme in mora biti? E, saj vendar vidiš, da „je bil“ nič ne pove, vsaj nič novega; saj vemo, da je Slomšek bil. Če hočeš več izvedeti, moraš vprašati, kakšen je bil. Torej bo vendar tista beseda povedek, ki odgovarja temu vprašanju. Ali to ni jasno? Odkrito moramo reči, da nas ta dokaz nikakor ne more prepričati. Vrnimo se k onemu stavku še jedenkrat! Slomšek je imel — tu je povedek „je imel“. Sedaj pa te vprašamo, blagi čitatelj: Koliko več izveš, če ti rečemo: Slomšek je imel, nego če slišiš: Slomšek je bil? Ali nisi prisiljen, da tudi tu dalje vprašaš in sicer: kaj je imel? Ali je to kaj toli različnega, če vprašaš tu z zaimkom **kaj**, tam pa z zaimkom **kakšen**, da radi tega temu glagolu smeš izkazati čast povedkovo, onemu pa ne? Oba glagola potrebujeta pojasnila, da zadobi misel svoj pravi in polni pomen, samo da jeden glagol zahteva svoje pojasnilo v tožilniku, drugi v tem slučaju v rodilniku. Ali torej naj leži ona razlika v sklonih? To ne more biti: vnanja oblika neizpreminja besednega pojma. V čem pa? Ni je, ni; vsaj nam ni mogoče najti nikake razlike, ki bi nas mogla prisiliti, da bi pomožnega glagola ne imeli za povedek.

In sedaj še pogledjmo rodilnik „srca“! Ta je po navadnem mnenji povedek. A koliko nam ta pove določenega, da sme biti povedek? Kaj izvemo o Slomšku? Da je bil srca. Je-li to zadosti? Izreci komu ta stavek! Kaj bo počel? Z rameni bo majal, češ da je to premalo, da ima srce vsakdo, da je še treba pristaviti, kakšnega srca je bil. Torej tudi ta povedek potrebuje pojasnila, podpore, da izvemo popolno misel! Kaj smo pridobili na ta način? Nič. Povedek „srca“ navadnih slovničarjev potrebuje prav tako pojasnila, kakor naš „je bil“. Čemu po tem takem naj damo prednost onemu rodilniku pred glagolom „biti“? Saj je vendar glagol ono govorno pleme, ki je po svoji vsebini in svojem pravilu določeno za povedek.

In če podarimo pomožniku „biti“ pomen samostalnega glagola in s tem pomen samostalnega povedka za vse slučaje brez izjeme, ali ne pridobimo mnogo na slovničnem polji? Najiminenitnejši in najglavnejši pridobitek je gotovo, da ne moremo več zabresti v protislovja in nedoslednosti: vse je jasno, ker je natanko določeno. Povedna oblika glagola „biti“ je povedek in vse druge besede, po katerih moremo vprašati, izhajaje od tega glagola, so pojasnila tega povedka. A ta pojasnila niso popolnoma jednaka. Zatorej bo treba o teh razpravljati nekoliko natančneje.

Ponovimo vse slučaje, v katerih se navadno rabi pomnožnik „biti“ za vezilo, v sledečih stavkih: Moj prijatelj je zdravnik; on je značajan; tudi je vedno veselega srca, ker je brez skrbi; prav sedaj ni tu, nego je na kmetih. Po navadni določbi so povedki: zdravnik, značajan, srca, brez skrbi, tu, na kmetih; v zadnjih dveh slučajih sicer ni več jedinosti, kar smo že izjavili. Povedki so torej: samostalnik v imenovalniku, samostalnik v rodilniku, samostalnik s predlogom, pridevnik (oziroma sploh pridevno ime), prislov.

Po naši razpravi je v vseh stavkih isti povedek **je**, one besede pa, katere imajo navadno za povedke, so pojasnila tega povedka. „Kaka pojasnila“, vprašal bo menda ta in oni, „ali pridevki, ali predmeti, ali prislovna določila? Ali hočeš morda uvesti nov stavkov člen?“ Predno temu vprašanju odgovorimo, treba je razpravljati o takozvanem „povednem imenovalniku“, ki smo ga mimogredé omenili v zadnji številki prejšnjega

letnika. V ta namen moramo sploh prevdarjati, kako moremo glagole povedke pojasnjevati oziroma določevati.

Glagol izraža stanje v daljšem pomenu besede: ali stanje miru, ali dejavnosti. Vsako stanje, bodi si istinito, bodi si dejavnost, pa se godi nekje, v nekem času, iz nekega vzroka, na nekak način; poleg tega more še tudi od osebe, ki je v istem stanju, prehajati na druge stvari, oziroma se na-nje nanašati. S tem se določuje stanje po kraji, času, vzroku, načinu in po raznih predmetih. Dvojni je torej ta način določevanja: po prislovnih določilih in po predmetih. A to določevanje ne izpreminja glagolovega pojma, razven če se glagol določi po načinovnem določilu. Naj li pišem pismo ali nalogo, naj pišem Petru ali Pavlu, naj pišem v sobi ali na prostem, naj pišem danes ali jutri, naj pišem iz tega ali onega vzroka: pisanje ostane pisanje, pojem se ne izpremeni na svoji vsebini, nego le določi po raznih vnanjih okolnostih.

A drugače je, če rečem: pišem lepo, debelo, tenko. Sedaj pisanje ni več samo pisanje, ampak zadobilo je nov, bistven znak, ki nam pisanje **po vsebini** določuje, znak, ki razločuje to pisanje od vsakega drugega, ali kakor logik pravi, pojem determinuje. Tako se je vstvaril nov logiški pojem „lepo pisati“. Med pojmom „pisati“ in „lepo pisati“ je ista razlika, katera je med pojmom „pisanje“ in „lepo pisanje = lepopisje“: drugi je bolj določen od prvega.

Tu smo določili pojem s prislovnim določilom načina, a isto tvarjamo še na drug način. Vzamimo stavek: moj prijatelj se imenuje Logar. Stanje, izraženo po glagolu „imenovati se“, determinujemo v tem stavku s samostalnikom Logar. Tako zadobimo nov pojem „imenovati se Logar“, ki je po svojem obsegu ožji, po svoji vsebini pa širji od prejšnjega „imenovati se“; kajti zadobil je nov znak, ki ga določuje natančneje. Pojem „Logar“ se spoji s pojmom „imenovati se“ v nov sestavljen pojem, izražen po treh besedah. Po logiki bi bil po tem takem ta sestavljen pojem povedek, a slovnica mora tu zavzemati spet svoje stališče. O tem smo že obširno govorili; dokazali smo, da je povedek le „se imenuje“, a oni imenovalnik natančneje določuje pojem povedkov „imenovati se“ in ga tako determinuje. Zaraditega se zove prav dobro povedni ali povedkov imenovalnik, nemški: Prädicatsnominativ. (Dalje sledi.)

Leposlovje — izobraževalna sila.

Profesor Janko Košan.

(Dalje.)

II. Čitanje — izobraževalno sredstvo.

Schönbachove besede, katere smo na čelo svoje razprave napisali: „Lesen ist das wichtigste Werkzeug der Selbstcultur“,¹⁾ so brez dvoma najkrajše in najprimernejše označenje te nenadomestne izobraževalne sile. Nobedno sredstvo ni tako pripravno, samega sebe izobraževati kakor čitanje; kjer drugi izobraževalni viri ne ustrezajo našim potrebščinam ali do cela usabnejo, kjer bridko pogrešamo duševno budilnega občenja z ljudmi jednakega mišljenja, kjer so blagemu hrepenenju, pridobljene vednosti utrditi in razširiti ter svojo omiko pospeševati potovaje in uživaje lepoto umetnih izdelkov, vsa druga pota zaprta: ondi je čitanje blagodejni lek, ki uteši vse želje naše po omiki koprneče duše, ako si le prizadevamo, naučite se umetnosti čitanja.

Zategadelj tudi ne more nikdo prezirati izobraževalne sile čitanja, vsi pripoznavajo njegov vpliv na omiko. V kakem razmerji pa stojita sploh omika in čitanje? vprašal

¹⁾ Ueber Lesen und Bildung, str. 78.

bode marsikdo. Odkritosrčno izpovemo, da na to vprašanje ne moremo kar naravnost odgovoriti niti ne moremo obče veljavnih pravil podati, kako naj bi uporabljali to izobraževalno sredstvo v svojo izobrazbo, ampak tako vprašanje moramo pretresovati le iz stališča določene, omejene dobe, določenega naroda, oziraje se na obstoječe razmere. „Die Frage, wie Lesen und Bildung sich zu einander verhalten, bleibt nicht dieselbe, welche sie heute ist, — sie wandelt sich mit jedem Geschlechte der Menschen, das kommt und vergeht.“¹⁾

Kar smo že gori povedali o vseh drugih izobraževalnih virih, to isto velja tudi o slovstvu v širjem pomenu: kakor vsak človeški stvar, izpreminja in razvija se tudi literatura, izpreminja se tudi njen vpliv na občno omiko. Ako hočemo torej natančneje presojevati gori navedeno vprašanje, presojevali je bomo iz slovenskega, oziroma slovanskega stališča, gledé na sedanjost, njene kulturne razmere in literarno gibanje.

Dasi smo omejili po tem takem celo razpravo na jako tesno stališče, da dospemo prej do zaželjenega cilja, vendar bomo imeli vsigdar pred očmi tudi občna načela. Pred vsem ne smemo zabiti, da smo vprašali, na kak način se obrača književnost v prid omiki; vprašanje se torej tiče omike, ne pa znanostij. S tem si olajšamo precej svojo nalogo in spravimo s pota marsikatero oviro, ki se upira vsakemu, ki se bavi s tem vprašanjem in gleda le na znanosti, ne na omiko. — Drugič se ozira vprašanje tudi na občnost, in to tem bolj, ker moramo vse slovstvene proizvode presojevati po njih absolutni veljavi, ako smemo sploh tukaj besedo „absoluten“ rabiti. Podlaga ali temelj nam bodo slovstvena dela raznih narodov in časov, katerim se priimek „klasična“ v pravem pomenu besede vzdavlja; njim se pridružijo v drugej vrsti proizvodi bolj relativne veljave za posamezno stališče določene dobe in določenega naroda; vse ničeve duševne izdelke, prirojene po naglo menjajoči se šegi, bomo popolnoma prezirali. —

Ako pa ne zadeva naše vprašanje, kakor smo gori povdarjali, znanostij, hočemo s tem reči: znanstveno ali učeno slovstvo bomo v svojem razmotranju in v svojih nasvetih v nemar puščali, pečali se bomo le s poetiškim slovstvom ali z leposlovjem. Izraza „učeno slovstvo“ in „leposlovje“ sta vsakemu znana. Ono je plod človeškega razuma in je pisano v pouk v raznih znanstvenih predmetih, to izvira iz človeške domišljije in služi bolj višji duševni zabavi nego pouku. Vendar je včasih težko najti mejo, kje v tem ali onem spisu jenjava stroga znanost, in kje se začenja leposlovje, da ne vemo, ali bi ga uvrščali med znanstvena ali leposlovna dela; zakaj meja med obema se ne da zmerom natanko določiti, in kakor med dvema njivama, nahaja se tudi tukaj ozka, skupna mejna griva, ki loči oba dela, pa ju tudi veže. Ali ne smemo se tukaj v natančneje preiskavanje spuščati; za sedaj se zadovoljimo, da odgovarjamo na vprašanje: V katerih slučajih smemo prištevati leposlovju literarne proizvode, ki niso pesniški? ali z drugimi besedami: Katerim izdelkom človeškega razuma in preiskavanja nam je odkazati mesto na mejni grivi med pesniškim in učenim poljem?

Dva primerljaja lahko navedemo, ako razlikujemo obliko in vsebino. Prvič se približujejo — ne gledé na vsebino — polju leposlovja najbolj oni proizvodi učene literature, ki so osnovani in izvršeni na podlagi lepe umetnosti, ki torej v svojej umetni obliki dopadajo sami ob sebi kot umotvori. Tako n. pr. stojé zgodovinski in modroslovni spisi staroklasični po pravici v zvezi s pesniško literaturo. V vrsto spadajo Erjavčeve „Domače in tuje živali v podobah“²⁾, kakor tudi „Naše škodljive živali v podobi

¹⁾ Schönbach, n. n. m. str. 82.

²⁾ Družba sv. Mohorja, II. 1868—73.

in besedi¹⁾, zlasti pa njegovi spisi „Rastlinske svatbe“, „Mravlja“, „Rak“, „Žaba“, ki so pisani na znanstveni podlagi, a ne služijo izključljivo znanstvenim svrham, ki bistrijo um, pa tudi blažijo srce, in o katerih pravi Levec: ²⁾ „Da bi tudi drugi učenjaki, kadar obravnavajo znanstvene tvarine, dajali spisom svojim tako obliko, kakeršno jim je znal dati Erjavec, potem bi pojenjale tožbe, da so slovenski pisatelji vselej dolgočasni, kadar tolmačijo večjemu občinstvu kakšen znanstven predmet“. No, v tem oziru smo primeroma na boljem nego Nemci. Razun spisov Aleksandra Humboldta in v novejšem času Vilj. Schererjeve zgodovine nemške književnosti in Brehmovega „Thierleben“ pisana so učena dela nemška tako neokretno, da so celo za omikanca neslana in neprebavna. Ako pa drugič gledamo bolj na vsebino, smemo tudi one duševne proizvode uvrščati med leposlovna dela, ki obdelujejo polje pesništva ali umetnosti sploh; n. pr. Levstikov „Pegam in Lambergar“, Stritarjev „Šestomer slovenski“, „Glasba“ itd., Lessingovi in Schillerjevi lepoznanški spisi. Pa tudi spisi strogo zgodovinski, književno-zgodovinski, da celo jezikoslovni so v najožji zvezi z lepo literaturo, ako so iz peresa moža, ki je silno vplival na književni razvoj svojega naroda, in katerega še le spoznati moremo, ako pregledamo celo njegovo slovstveno delovanje³⁾. Semkaj spadajo Levstikovi zgodovinski, književno-zgodovinski spisi, njegove kritike jezikoslovne vsebine (Napake slovenskega pisanja itd.), Stritarjeva „Znanstvena terminologija“ itd., Herderjeve „Ideen zur Philosophie der Geschichte der Menschheit“.

Vsi spisi omenjene vrste, ki so v dotiki z lepo umetnostjo, se odlikujejo po neki vrli lastnosti pred strogo znanstvenimi deli. Učna dela kmalu zastaré, so le podlaga, pričetna dela za napredujoče, nadaljno razpravljanje, oni spisi pa se sicer manj ali več tudi nadkrijujejo po vsebini, ali nikoli ne ostaré, iz njih veje nevenljivi mladostni duh, ki diči vsak proizvod lepe umetnosti: „Was bleibt und besteht, das ist die echte Dichtung, dauerhafter und in sich beständiger als die vornehmsten Wissenschaften, die sich immer verbessern und im Fortschritt erneuen.“⁴⁾ Nočemo kratiti znanostim njihovih zaslug za občno omiko, marveč v polnej meri čislamo vpliv znanostij na našo izobraženost, ali tem krepkeje moramo glas povzdigniti za izobraževalno moč umetnostij, zlasti pa pesništva, čimbolj prevladuje v sedanjem veku zanimanje za znanosti na kvar omiki, ki izvira iz umetnosti.

Besede, katere je izrekel Goethe (Geschichte der Farbenlehre, I, 1.) za svojo dobo, veljajo še dandanes: „Die Menschen sind der Kunst mehr gewachsen als der Wissenschaft. Jene gehört zur großen Hälfte ihnen selbst, diese zur großen Hälfte der Welt an. Bei jener lässt sich eine Entwicklung in reiner Folge, diese kaum ohne ein unendliches Zusammenhäufen denken. Was aber den Unterschied vorzüglich bestimmt: die Kunst schließt sich in ihren einzelnen Werken ab; die Wissenschaft erscheint uns grenzenlos“.

(Dalje sledi.)

¹⁾ Družba sv. Mohorja, II. 1880—83.

²⁾ Erjavčevi izbrani spisi, II. del. Zabavna knjižnica Maticе slovenske, I. 1889, str. XXI.

³⁾ Zato se nikakor ne moremo ogrevati za postopanje nekaterih naših književnikov, ki nam podajajo „zbrane“ (!) spise naših klasikov in je prenarejajo, da bi „nekoliko ublažili pisavo“ dotičnega kritika, ali pa izpuščajo cele spise, češ da so preosebni, akoprem so neogibno potrebni, da vemo ceniti „celega moža“, in nam kažejo posebno to ali ono stran pisateljevega značaja in njegovega slovstvenega delovanja.

⁴⁾ Schönbach n. n. m., str. 83.

Iz deželnih zborov.

(Dalje.)

V seji štaj. dež. zbora dne 13. februarja t. l. obravnavalo se je o različnih šolskih predlogih in sicer je poročal poslanec dr.

Link v imenu kombinovanega učnega in finančnega odseka o predlogu posl. Karlona in drugov tičoče se opetne upeljave šolnine.

(Dotični predlog, katerega smo v 1. našem poročilu po neljubem naključju izpustili, glasi se tako-le: „Dež. odboru se naroča, da predloži do prihodnjega zasedanja načrt zakona, po katerem bi naj vsi stariši, ki svoje otroke pošiljajo v kako javno šolo in dosedaj k šolskim potrebščinam niso ničesar doprinašali, bili zavezani, nositi po pravici tudi šolska bremena“).

Merodajni činitelji dež. zastopstva se že dalje časa bavijo s prašanjem, kako bi se otvorili novi dohodninski viri za pokritje vedno rastočih bremen v deželnem gospodarstvu, med katerimi je vzdržanje ljudske šole jedno največjih, in že upeljava posrednega obdačenja naj bi prenašalo bremena na širje kroge in tudi na takšne, ki se do sedaj niso mogli neposredno obdačiti. V resnici ima danes dežela vsled obdačenja najimementnejše užitalske robe, kakor mesa, vina, piva, žganja, mošta 620.000 gld. dohodka in zatorej se po pravici ne more trditi, da se v družbi še nahajajo mnogobrojni in razširjeni sloji, ki ničesar ne doprinašajo k bremenom dežele. Toda še drugi dohodninski vir se je vstvaril in v zadnjem času razširil; to je namreč z zakonom z 29. decembra 1888. l. določena lestvica za prispevke iz zapuščin k učit. pokojninskemu skladu, s čimur se deželni sklad bistveno odbremeni.

Gosp. poslanec Karlon in drugi pa predlagajo, naj bi se stvaril zakon, po katerem bi naj vsi stariši, ki pošiljajo svoje otroke v ljudsko šolo ne da bi dosedaj k pokritju potrebščin, koje povzročajo javne ljudske šole, česar doprinašali, bili zavezani, nositi po pravici tudi ta bremena. Po tem predlogu naj bi se torej obdačili: a) dvorni, državni in deželni uradniki in sluge, potem vojaške osebe kakor njih vdove gledé na njih plačo in vpokojnino itd., in slednjič javni šolski učitelji (§ 71 obč. reda); b) velika skupina delavcev, kateri danes sploh tudi tedaj ne plačujejo neposrednega davka, če njihova mezda presega postavni davčni minimum. Vse te osebe pa le tedaj, ako pošiljajo svoje otroke v katero j a v n o ljudsko ali meščansko šolo.

Po intencijah predlagateljev bi torej šlo tukaj za takozvani osebni davek ali pravilneje rečeno, za upeljavo šolnine za té vrste stanovnikov. Proti upeljavi šolnine in tudi proti „vpisnini“, kakor šolnino imenuje dež. odbor, se je deželni zbor z ozirom na težkoče in nepravilike pri pobiranju odločno izrekel, in zato tudi kombinovani finančni učni odsek take naredbe ne more priporo-

čati. Ker pa je gosp. poslanec Karlon pri utemeljevanju svojega predloga sam označil dobri šolski pouk kot „bonum commune“, tako bi se logično ne imeli udeleževati 'proponiranih šolskih prispevkov le „stariši“, — kakor predlog pravi — ampak vsi, kateri že itak z deželno doklado na neposredni davek ne donašajo k ljudski šoli, vsejedno, li imajo otroke šolske starosti ali ne, in bi se tak prispevek bistveno razločeval od osebnega davka (Kopfsteuer) in od takozvane šolnine.

Če morebiti tudi ni dvomiti, da ima dež. zbor pravico, postavnim potom take naklade ali prispevke votirati, in da se pobiranju pri civilnih osebah in pensionistih ne bodo stavile ovire, tako je vendar vprašanje, če bi bilo temu tako tudi pri vojaških osebah, ki svoje bivališče pogostoma premenjajo; vsekako bi bilo treba poizvedavati o tem na merodajnem mestu. Najtežji pomislek pa se mora izreči proti nakladanju šolskih bremen delavskemu prebivalstvu v času, ko se ves svet peča s socialnim vprašanjem in njegovo rešitvijo. Zelo se mora torej dvomiti, bi li dež. zbor odobril zakon, ki bi morda itak že obstoječa socialna nasprotstva še mogoče poostril. In če se na prispevke delavskega prebivalstva ne more računati — na čemur se pa ne da lahko dvomiti — potem je itak finančni vspeli ostalega podvzetja za deželno blagajno pač le zelo male vrednosti. Naj pa je kombinovani finančni in učni odsek tudi izrekel ali le namignil težke pomisleke proti napominanemu predlogu, tako je vendar mnenja, da se naj uvaževa vsaka pobuda, katera teži po novih dohodninskih virih za deželno gospodarstvo, in zato predlaga kombinovani finančni in učni odsek dež. zboru to-le:

„Deželnemu odboru se naroča, da o predlogu g. Karlona in drugov v smislu tega poročila in v porazumljenji z vlado vse dobro poizve in preuči, ter potem poroča o njem in stavi dež. zboru s približnim prevdarkom denarstvenega učinka te naredbe primerne predloge“.

Posl. Karlon zahvali kombinirani odsek na blagohotni obravnavi njegovega predloga in povdarja, da hoče njegov predlog bremena ljudske šole le pravično razdeliti. Naj bi se obremenili tudi oni, ki dosedaj nič stroškov ne plačujejo. Ne more pa se zlagati v tem, da bi se delavsko prebivalstvo ne jemalo v poštev in zato je proti temu, da bi se vprašanje „v smislu tega poročila“ izročilo dež. odboru.

Poročevalcu dež. odbora, g. dr. vitezu Schreiner-ju zdi se ta predlog toli splošen, da ne more na nobedni strani povzročiti pomislekov. Govornik omenja rastoča šolska bremena, katerim povišanje davčne moči ne more enakomerno slediti. K temu pride potreba, da se učiteljem plača boljše. Sedaj še ni mogoče željam učiteljstva ustreči. Potrebno je torej, pridobiti novih dohodninskih virov, o tem govornik popolnoma pritrди poslancu g. Karlonu. Na vsak način bode moral dež. odbor tej stvari posvetiti vso pozornost.

Posl. Fr. Schreiner je z ozirom na motivacijo posl. Karlona, v kateri se je izrekel proti oproščenju delavskega prebivalstva od šolskih bremen proti temu, da bi se stavek „v smislu tega poročila“ izpustil.

Tudi poročevalec g. dr. Link se izreče proti izločitvi besed „v smislu tega poročila“, ker bi v tem slučaju bil dež. odbor na Karlonov predlog navezan.

Po tem pojasnilu se izrazi dr. pl. Schreiner, da bode glasoval proti izločitvi teh besed, in poslanec g. Karlon odtegne dotični svoj predlog, ter se potem odsekov predlog nespremenjeno sprejme.

Poslanec dr. Link poroča potem imenom kombinovanega finančnega in učnega odseka o reformi plačilnega sestava učiteljev na ljudskih in meščanskih šolah prav obširno in povdarja konečno, da se tá odsek v obče vjema s predlogi deželnega odbora, izvzemši jedno nebitveno točko. Njegovi predlogi se tako-le glase:

1. Z ozirom na okolnost, da enketna komisija svoje naloge, posvetovati se o plačilnem sestavu učiteljev na ljudskih in meščanskih šolah, kakor o posledicah, ki iz tega izvirajo ter staviti predloge, ni še dovršila, se tó za učiteljstvo dežele prevažno vprašanje sedaj še ne more dovršiti in da se jemlje kolikor možno ozir na težnje učiteljskega osebja po boljšanji njegovega gmotnega stanja z ozirom na denarstveno stanje dežele, se dež. odboru naroča, da po izvršitvi delovanja enketne komisije poroča o prednostih in škodljivosti krajevnega plač. sestava, kakor osobnega sestava, ter stavi svoje predloge.

2. Deželni odbor se pooblasti, predlagati na podlagi točke I. odst. 2. zakona z dne 3. maja 1874 l. e. kr. dež. šolsk. svetu, da šole, ki so sedaj v IV. plač. razredu, uvrsti v III. plačilni razred.

3. Deželni odbor se pooblasti od slučaja do slučaja privoliti, da se definitivno nameščenim podučiteljem in podučiteljicam, ki se zamorejo od časa, ko so položili izpit učne usposobljenosti, izpričati z 10letnim službovanjem in zaslužnim delovanjem, povzdignejo v učitelje oziroma v učiteljice in da se prizna začasno nameščenim podučiteljem in podučiteljicam III. plačilnega razreda po položenem izpitu učne usposobljenosti osobna doklada 40 gld. iz dež. šol. sklada.

4. Deželni odbor se pooblasti privoliti, da se formalno usposobljenim učiteljicam ročnih del, katere najmanj po 10 mesecev na leto poučujejo, izplačuje mesečna nagrada tudi za čas počitnic.

5. Deželni odbor se pooblasti, predlagati e. kr. dež. šolsk. svetu izvanredno revizijo šol III. plačilnega razreda z namenom, da se uvrstijo v II. plačilni razred; v to se dovoli dež. odboru povprečen kredit.

6. Dež. odboru se naroča, da reši s porazumljenjem z e. kr. dež. šol. svetom vse peticije občin in krajnih šolskih svetov za uvrstitev šol v višji plačilni razred, ki so došle v preteklem zasedanji in se izročile dež. odboru.

7. V izvršitev teh predlogov (2—6) se postavi po sledečih postavkih svota 66.609 gld. v proračun za leto 1895, in sicer: 1. za premeno šol IV. plač. razreda v III. plač. razred 27.989 gld.; 2. za narasle stroške vsled imenovanja stalnih podučiteljev (podučiteljic) učiteljem (učiteljicam) in podelitve starostnih doklad 22.780 gld.; 3. za povišanje nagrad zač. podučiteljem (podučiteljicam) z učit. usposobljenostjo III. plač. razreda 80 gld.; 4. za izplačevanje nagrad učiteljicam ženskih ročnih del v 12 mesto v 10 mesečnih obrokih 5820 gld.; 5. slednjič kredit za izvanredno revizijo šol III. plačilnega razreda v razmerji došlih peticij 10000 gld., skupaj 66.669 gld. — Vsi ti predlogi so se sprejeli. (Dalje sledi.)

Slovstvo.

Knjige „Slovenske Matice“ za leto 1894. Že v 3. Popotnikovi številki se je naznanilo, katere knjige je izdala „Slovenska

Matice“ za lansko leto. Tukaj bodi dovoljeno spregovoriti nekaj besed o nekaterih nje spisih. Izmed razprav nahajajočih se v

„Letopisu“ bo zanimal Popotnikove čitatelje izvestno najbolj spis „Ustanovitev narodne šole na Slovenskem“, v katerem nam po arhivnih virih prav drastično, s citati na primernih mestih vpletenimi, pripoveduje dobro znani zgodovinar I. Apih, v kakšnem stanju je bila narodna šola na Slovenskem pred „prosvetljenim absolutizmom“ cesarice Marije Terezije in nje ljudomilega sina, in kako se je začela nova šola na Kranjskem ustanavljati. Prvi odstavek nas poučuje, da v I. polovici preteklega stoletja sploh ni bilo šol za maso narodovo, ali so pa bile take, da ne zaslužijo tega imena. „Schulmeister“ ali poučujoči cerkovnik je imel približno take dohodke in tako spoštovanje, kakor vaški črednik, poučevalo se je pa po oni metodi, ki smatra leskovko za „arcanum“, kateri ne odreče nikdar in nikoli. V drugem odstavku čitamo o ovirah, ki so se stavile ustanavljanju narodnih šol po Kranjskem in o nasprotnikih narodnega izomikanja. Zlasti zanimiva je izjava novomeškega arhidijakona Martina Jožefa Jebacina in njega obširno modrovanje (str. 280 sl.), zakaj bi občno poučevanje kmetškega ljudstva v čitanju in pisanju ne bilo pametno niti koristno. Največjo preglavico je delalo pa merodajnim oblastvom vprašanje, kje dobiti za osnovitev šol in plače učiteljev potrebni „nervus rerum“. Kaj ne, prav kakor dandanes! Obëndovati pa moramo našega prvega šolnika, ravnatelja ljubljanski normalki Blaža Kumerdeja vnetost za narodno šolo, kateri je hotel dati narodno lice po narodnem jeziku in narodni knjigi Popotnikovi čitatelji bodo gotovo obžalovali, da ni ta mično pisana razprava našla cela mesta v „Letopisu“ za leto 1894. Njim in tudi marsikomu drugemu bi se zelo ustreglo s celotnim spisom, in kaj rajši bi pogrešali katerokoli drugih učenih razprav, koje zavzemajo prostor v „Letopisu“, ki pa bodo našle bore malo čitateljev med Matičarji.

Prav lepa knjiga je „Zgodovina slovenskega slovstva“, ki jo je spisal dr. Karol Glaser. Za lansko leto je izšel prvi zvezek, ki obsega slovstveno zgodovino od početka do francoske revolucije. Zelo poučljiv je predgovor, v katerem se med drugim navajajo in na kratko ocenjujejo vsi do sedaj objavljeni spisi, obsegajoči podatke iz slovstvene zgodovine slovenske. Za tem sledi uvod, ki govori o Slovanih sploh in Slovincih posebej, posnet po spisih Krekovih in Rutarjevih, in o cerkveno-slovanskih spomenikih. Do sem bo knjigo izvestno vsak izobraženec z zanimanjem in pridom čital.

Suhoparnejša je zgodovina o slovenskem slovstvu, čemur je po največ tvarina sama kriva. Deli se v dve dobi: v protestantovsko in katoliško. Jemlje se ozir tudi na kajkavske pisatelje. Knjigo diči vzgledna natančnost in vestno navajanje virov. Delo je torej vseskoz strokovnjaško, in odveč in ne na mestu je pisateljeva izjava na str. XIV. glaseča se, kakor da bi zgodovina ne bila dobra. Dovolj vzroka imamo se veseliti drugega zvezka, ki bo že zbok mikavnejše tvarine zanimivejši.

Ant. Knezova knjižnica nam podaja razun kratkega životopisa rodoljubnega ustanovitelja te knjižnice iz peresa prof. Levca daljšo povest „Gospod Lisec“, spisal dr. Fr. D., in junaško pesem „Ženitev Ferdulfa vojvode“, zložil Bogdan Vened. Povesti je snov vzeta iz kmetškega življenja. Nastopajoče osebe so vse dobro označene, najboljše pa lokavi Lisec. Le skopost Vrbanova se po nekaterih mestih pretirava. Tudi je težko sprevideti, kako da je šlo s premoženjem Janeza Brdarja tako hitro in neustavno navzdol, dasi se je poprijel dela in štedenja, ko se čitatelju zdi, da še ni prepozno. Obratno se pa mora Tone Brdar pri svojih podjetjih za „čudno“ srečnega smatrati, če se pomisli, kako težko je v istinitosti na zemljišči, za visoko najemnino najetem, uspešno gospodariti. Sploh se pa povesti skoraj na vsaki strani vidi, da je pisatelju v prvi vrsti šlo za „utile“, in bi bila torej kakor nalašč za Mohorjane, katerim je bila prvotno menda res tudi namenjena, razvajenim Matičarjem bo napravljala pa premalo naslade. Razun tega ima precej sličnosti z jedne strani z Dolinarjevim „Prihajačem“, z druge pa z Jurčičevimi „Ponarejenimi bankovci“.

Snov pesmi „Ženitev Ferdulfa vojvode“ je posneta po furlanski pripovedki. Djanje se vrši l. 705 po Kr. na Furlanskem, kjer je bil tedaj namestnik langobardskega kralja Genovčan Ferdulf; Furlancem sosedje so pa bili Slovenci. Opeva se na 77 straneh vzrok boja med Furlanci in Slovenci in boj sam, v katerem so Slovenci slavno zmagali. Pesem je zložena v štiristopnih trobejskih stihih z zaporednimi rimami, torej v meri, katera je narodnim pesmam tako priljubljena. Sploh je pesnik zlog narodnih pesmij kolikor najbolj posnemal, v čemur je ravnal zelo srečno. Tako se često ponavljajo ne samo posamezne besede, ampak celi stih, pogosto se rabijo besede manjšalke in podobe, sploh veje po celi pesmi narodni duh, vsled česar se čitatelju na prvi mah

omili, in dozdeva se mu, da čita: „To si voli turški paša — Ki se Turkom prav obnaša“ itd. Vendar mu marsikaj tudi preseda, tako pogostna raba stare zvalnikove oblike za imenovalnik: družje — služje (str. 128, 131, 150), pomagače (str. 154), pastire (str. 156), svetniče (str. 179) itd. Rimanje je zakrivilo marsikatero neprimerno besedo ali nepotreben in brezumen stih: Peval je na mojem bregu — Mož je bil že v samem snegu (str. 122), Mora biti plemenita — Ponosita in glavita (str. 136), Kristovih naukov meja — No krščanske vere reja (str. 151), Signorina je plakala — V gori sova je večala (str. 178), žita — brinita (str. 178), Nastavljali bodo zanke — Zanke pa so zle uganke (str. 181), Gora tam stoji visoka — Oj, visoka in pa sloka (str. 181), Sla iz mesta vsa je vojna Viteška, kot solnce sojna (str. 184). Nenavadno je naglaševanje: ó njém (str. 132). Več in večje hibe ima vsebina sama in priča o mladosti pesnikovi. Tako je „Napoved“ (str. 120—125), v kateri nastopa povodnji mož, vsekako preromantična; da tedanji Slovenci niso umeli latinskega pisanja, je pač smešno očitjanje (str. 147). Čudno je, da krščanski svetec Dobrorad, kateri igra v pesmi vseprek prisiljeno ulogo, poganske Slovence vernike in verne imenuje (str. 155); Bogdanovega nauka „Človek sam si je najdražji“ do „Žitje le mi sreče nudi“ (str. 158) bi si ne upal največji egoist javno izreči. Kako je mogel stražnik, stoječ daleč v dolini, spoznati, da so na visoki in „sloki“ gori Slovenci (str. 186), in kako je nebrojna četa Slovencev mogla priti na goro, ne da bi je kdo sovražnikov opazil, je meni nedoumno. Sploh si je boj, kakor se v pesmi opisuje, zelo težko jasno predstavljati. Zadnji odstavek „Zmage“ (str. 192 sl.) je odveč, ker ne spada k pesmi. Silno moti napačna raba predloga „mimo“ ali prav za prav celi stih „Mimo tega jih je dosti“ (str. 187); stihov „S snega jezera Benaka — Teče složnega koraka“ (str. 194) pa jaz ne razumem. Tudi si ne morem predočiti, kako so v boji ubiti Furlani „v zemljo črno pali“ (str. 191). Razun tega bi se moglo še marsikaj grajati. Splošna sodba je pa: Pesem ima mnogo vrlin — najbolj ugaja II. Snubač in III. Svět — dovršena pa nikakor ni.

Najmanj pa je ustregla Matica svojim članom s knjigo „Doneski k zgodovini Škofje Loke in njenega okraja“; kajti le peščico Matičarjev bo nje vsebina zanimala.

Gotovo se v toliko strinjajo tudi Popotnikovi čitatelji z nasvetom Zvonovega uredništva (Ljublj. Zvon, l. 1895. str. 118 sl.), da izdajaj Matica v prvi vrsti leposlovnne ali poljudno-znanstvene spise. Vendar v jedni knjigi, recimo v Letopisu, pa le dajaj prostora strogoznanstvenim razpravam, prvič, da se ustreže s tem tudi našim učenjakom, ki so vendar po večini Matični člani, drugič pa, da ne bo treba novega lista snovati; kajti časopisov imamo mi Slovenci že itak več ko preveč, in po mojem mnenju trpi vsled tega za naše razmere ogromnega števila listov in zbornikov po nepotrebem ne le mošnja rodoljubnih Slovencev, ampak tudi naše slovstvo samo, ker se moči pisateljev preveč cepijo. Prepričan sem, da ima Matični odbor najboljšo voljo in bi rad, da bi Matične knjige kar najbolj ugajale članom, pa mu nedostaja primernih spisov. Temu se pa ne bomo čisto nič čudili, če pomislimo, da je pri nas vsak izobraženeec, ki ima voljo in sposobnost za slovstveno delovanje, že tako, če ne urednik, pa vsaj sotrudnik kakega lista, katerega preskrbovanje mu jemlje ves skopo odmerjen prosti čas, ki mu še preostaja od spolnjevanja stanovskih dolžnostij; pisatelj po poklicu pa nimamo, in pri naših skromnih razmerah je tudi bolje, da ne. Oziraje se torej na te, rekel bi skoraj, nezdrave slovstvene razmere naše, moramo in moremo z lanskimi Matičnimi knjigami biti zadovoljni.

V. Korun.

Novosti.

„Knjižnica za mladino“. Ustanovila: „Zaveza slovenskih učiteljskih društev.“ Izdajatelj in odgovorni urednik Andr. Gabršček. V Gorici. Tiska in zalaga „Goriška tiskarna“ A. Gabršček 1895. — To je podjetje, katero se je porodilo neposredno iz slovenskega učiteljstva, kajti uživala ga je naša „Zaveza“. Kakor pa je starišem sveta dolžnost, skrbeti za svoje otroke ter povspesovati njih blagor, slično dolžnost ima tudi slovensko učiteljstvo z ozirom na „Knjižnico za mladino“: delati namreč z vsemi močmi na to, da se podjetje razvije iz slabotne bilke v močno drevo, ki bode donášalo mili naši mladini obilo krepilnega in tečnega duševnega sadá! Se-li nam bode to posrečilo? Ako stori učiteljstvo v celoti in vsak posamezen svojo stanovsko dolžnost, lahko odgovorimo s krepkim da! Toda to ravno je, kar se do sedaj še ni pokazalo. Pred nami leži že 2. zvezek. 1. obsega dve lepi povesti: „Dva brata“ in „Milosrdna Zorana“, 2. pa izborna Frisch-ovo povest po nemškem izvirniku prosto poslovenjeno: „Veseljje in žalost“ — oba zvezka tako po vsebini, ka-

kor po zunanosti tako lepa, da se podjetje z ozirom na redko nizko ceno (cena naročnikom za 12 snopičev 1 gld. 80 kr. posamezni zvezki 20 kr.) lahko meri z vsakim sličnim podjetjem večih narodov. In vkljub temu toži založnik, da so dohodki doslej še jako revni! Oglasilo se je baje do 25. februarja komaj 487 naročnikov s 478 gld. Da zamore podjetje vspevati, treba pa je vsaj 2000 naročnikov! In je res tako težko povspeti naročnike do tega števila!? Ako vsaka šola naroči le po jeden komad za šolarsko knjižnico in še vrh tega pridobi izmed učencev premožnejih starišev povprečno po 5 naročnikov, pa smo tó število daleč prekoračili, in založniku uredniku se poleg ogromnega truda ne bode bati treba še gmotne izgube. Torej, tovariši na delo! Podjetje je vredno našega truda, skrb nam torej bodi, da ga gmotno pa tudi duševno stalno podkrepimo! To se nam je zdelo potrebno o „Knjižici za mladino“ najprej spregovoriti. Meritorično pa 1. dva zvezka ocenimo, kakor nam najpreje mogoče.

„Zabavna knjižnica za slovensko mladino“. Urejuje in izdaje Anton Kosi, učitelj v Središči. IV. zvezek. Cena 15 kr. (30 vin.) Dobi se pri g. izdatelji v Središči. — O priložnosti še spregovorimo o tem zvezku.

„Zar i učiteljicam isto plačo?“ Narodno-gospodarstveno pitanje. Razpravio Ante

Dukič. U Zagrebu. Vlastita naklada. 1895. — To je naslov 106 strani male 8° obsegajoči brošurici razpravljajoči času primerno vprašanje, ki mora zanimati vsakega učitelja. Pisana je v lahko umevnem jeziku, tako da tudi hrvaščine ne večšim čitateljem ne bode delala nobednih težkoč. Dobi se knjižica pri gospodu pisatelji Ante Dukiču učitelju v Kastvu — Istra. Cena 1 K (po pošti pa 55 kr.). Mi zanimljivo to delce učiteljstvu prav toplo priporočamo.

„Levstikovih zbranih spisov“, katere je uredil profesor Fr. Levec, je nam došel V. zvezek, obsegajoč: Kritike in polemike ter Levstikov životopis iz peresa urednikovega s sliko pesnikovo. Ta zvezek završuje „Levstikove zbrane spise“, katere slovenskemu učiteljstvu kar najtopleje priporočamo. Naročilna cena vsem petim zvezkom v mehki vezbi je 10 gld. 50 kr., v platno vezani stanejo 13 gld. 50 kr., v pol francoski vezbi 14 gld. 50 kr., v telečjem usnji (najfinejša vezba) 15 gld. 50 kr. — Dobivajo se pri založnikih Ig. pl. Kleinmayer & Fed. Bamberg v Ljubljani.

„Slovensko nemški slovar“ izdan na troške rajnega knezoškofa ljubljanskega Antona Alojzija Wolfa. Uredil M. Pleteršnik. XVII. sešitek. (Cena 50 kr. —) Ta sešitek obsega besede: razglásje — sedmica.

Listek.

Izlet v Rod.

Priobčila Melanija Sittig-ova.

Nastopni popotni list poslal mi je gosp. Ivan Nemetz, učitelj na avstr.-ogr. šoli v Carigradu. Dotični gosp. tovariš, ki je jako vnet in marljiv naravoslovec, posvetil je preteklo š. leto morskim algam posebno temeljite študije. Ker je rodski otok kaj ugodno nahajališče morskih alg, uporabil je gosp. Nemetz lanske počitnice v izlet na imenovani otok. Prepričana, da bode to poročilo zanimalo tudi slovenske tovariše in tovarišice, objavim ga s pisčevim dovoljenjem po nemškem izvirniku. Evo pismo.

Velecenjena gospica!

Osem dnij po Vašem odhodu zapustil sem tudi jaz carigradska tla. Dne 12. julija podal sem se na krov parobroda „Dijana“, kamor sta me spremila gospa tovarišica D. in gospod tovariš C. Nekako tesno mi je bilo pri srci, ko je staroslavni Carigrad — druga moja domovina — počasi izginjaj, in otožno sem zrl v mogočno zidovje veličastne Agije Sofije. — Vožnja je bila mirna in prijetna. Pred Smirno smo se prvič usidrali in ostali smo celi dan v luki. Na

kovru stoječ motrival sem mesto ter si ogledoval živahni promet na obrežji. Mesto ne dela ravno orijentalnega vtisa; orijenta spominjajo popotnika samo brezštevilni velblodi, ki so v Smirni tako navadni, kakor v Carigradu tovorni konji.

Pri otoku Kij je stopil Yussuf-Bey „directeur des affaires politiques“ na ladjo. Njemu sem se predstavil, kajti potoval je tudi v Rod in govoril je nemški! On — očitvidno sin „velikega naroda“ — obljubil mi je zaslonbo in pomoč za vsak neljubi slučaj.

V nedeljo, 15. julija, usidrala se je „Dijana“ pred Rodom. Otok Rod spadal je k Greciji že v bajeslovni dobi. Leta 476. pr. Kr. pristopil je otok Deliški zavezi; leta 304. napadel ga je Demetriji Polijorket, a brezuspešno. Z izkupilom ogromnih obsednih strojev, katere je Demetriji ostavil na otoku, pokrili so se troški slavnoznane gorostasne sohe solnčnega boga. Kares, Lisipov učenec, vžil je iz bronra velikanski ta kip. Kip — 33m visok — stal

je baje na dveh pečinah, ki ste tvorili vhod v luko. Višina mu je bila tako ogromna, da je bilo med nogama prostora za največje ladje. Soha je bila votla ter s kamenjem napolnjena. Njene orjaške razmere si lahko približno predstavljamo, ako čujemo, da je dorasel mož samo jedini palec jedva obsegel. — Ko se je v 7. stoletju po Kr. Muavija polastil mesta, zrušeno je bilo tudi to čudovito kiparsko delo starega veka. Od leta 1310—1522 je bil otok last Jovanitov. 21. dec. 1522 usvojil si je Soliman Krasni mesto in otok in od tega dne je Rod del Turčije.

Konzul in Lloydski agent gosp. Casili izročil me je „zanesljivemu vodniku“ — Mojzes Izrael mu je bilo ime — in zdaj zbogom, nemščina! prisiljen sem bil „parlare in italiano“. Na svojo srečo mi je laščina še precej gladko tekla. — Mojzes me je vodil v priprosto prenočišče za tujce „Daskala“, katero pa nazivljejo velevažno „hôtel“. Cene so bile zmerne, hrana obilna, a žal, à la grecque. Kdor nima posebno prepariranega želodeca, dvomi gotovo, da bi bila užitna rajska jabolka z lojem zabeljena! In vendar je bila ta nekoliko „eksotična“ jed moja navadna prikuha! Stregli so mi pa tudi z divjačino katera je bila v istini izvrstna. — Grozdje se je prodajalo že 16. julija, oko*) po 20 „parades**“). Ugajalo mi je tudi ostalo sadje: smokve, breskve in krasne melone!

Takoj drugi dan po mojem prihodu vodil me je Mojzes po mestu. Ulice so jako ozke; tlakovane so — kakor tudi dvorišča, veže in celo sobe — z mozaično sestavljenimi črnimi in belimi kremenci. Potrebno kamenje nabirajo uboge turške ženske ob morski obali. Tla pač zanimljajo popotnika po mnogoterosti upodobljenih vzorcev, manj prijetnega pa ponujajo hiše tujčevemu pogledu. Iliše so navadno kockam podobna poslopja z majhnimi okni in ploščnatimi strehami. Radi mnogokratnih potresov so lahko razrušljivi arhitektonični okraski odveč. Južno in vzhodno od trdnjaviških zgradb se nahajajo jako razširjena turška pokopališča z vitkimi nagrobnimi kamni, od katerih segajo marsikateri v čase, ko so se Turki polastili otoka. Mnogobrojne črede ovac se pasejo med grobovi in zabranjajo dračju, da ne prepreže popolnoma grobnih gomil. Visoke platane vabijo trdnega popotnika pod senčnate svoje veje; hladni vodnjaki mu nudijo krepilno kapljico. Na vzhodni strani se nahaja tudi židovsko pokopališče z na tleh ležečimi nagrobnimi ploščami, pokritimi s skrivnostnimi napismi. Jarek, mestoma gotovo 15m globok, loči „deželo“ od trdnjave. Dva portala z mostovi omogočita vhod v trdnjavsko ozidje in v turška in židovska bivališča, katera ozidje obsega. Starodavno zidovje je trdno in mogočno; stolpi in stolpiči, zobčasti nadzidki, puškarice, mostovži in sploh razna branilna sredstva srednjeveških trdnjav se kažejo

pri vsakem koraku čudečemu se novodobnemu obiskovalcu. Napisov in slik je le malo. — Vstopila sva pri „San Michele“ ter krenila od vojaške bolnišnice na desno v „Viteško ulico.“ Med potjo sva srečala politiške jetnike. „Svojeja guvernerja so umorili in eksilirani so do smrti“, pojasnil je Mojzes. Malo mladih mož je bilo med njimi; večinoma so bili dolgogradatai starci častitljive postave, z belimi turbani na glavi, zahaljeni v bele vihrajoče obleke arabskih plemen. — Rekel bi, s slovesnimi občutki sem stopil v Viteško ulico. — To je tedaj mesto, kjer je Filip de Villiers, kakor nekdanj Peter Amijenski, izpodbujal in osrčeval ljudstvo in brate, da so se junaško ustavljali strašnemu sovražniku krščanstva; mesto, kjer so živeli in molili mogočni junaki, ki so se šest mesecev uspešno ubranjali 100.000 mož in 300 ladij Solimana Krasnega, junaki, ki so dvajset sovražnih napadov zmagovito odbili, in ki so se udali šele tedaj, ko jim je vsled dolgotrajne obsede pošlo streljivo. Malone vsaka hiša nam kaže še spominke imenitnih plemenitaških rodov; nekatere imajo tudi nemške napise. Dobro ohranjena je kamenita leca, raz katero je govoril de Villiers zbranemu ljudstvu. Prav živo sem se zavedel resnice, da je z gospodstvom viteštva minila tudi slava rodskega otoka, ko sem vstopil v Bazar sedanjega časa. Tam ono staroslavno zidovje priča o samozavestnem junaštvu, o težnji po vsem, kar je lepo in blago; tu se nahaja uboštvo in nesnaga, tu izraža vsaka stvar jedino le hrepenenje po breztrudnem užitku. Ker me je beseda „Bazar“ spominjala vedno velečastne razložbe orientalske obrtnosti in umetnosti, katere smo bili navajeni v Carigradu, bil sem jako neprijetno iznenaden, ko sem zagledal nekaj siromašnih prodajalnic, kjer so na ponudbo le vsakdanje potrebščine skromnega življenja.

Od tod me je vodil Mojzes po jako zanimivem „Ghetto“ v luko in dalje v krasno obrežno kopališče, katerega najboljša lastnost je bila pač ta, da je bilo oddaljeno od „Daskale“ jedva kakih pet minut.

Drugega dne se je začelo marljivo delovanje, A kmalu se mi je pripetila neljuba nezgoda: kraj, ki mi je bil najbližji in najugodnejši za nabiranje alg, postal je „jasak!“*) Nekaj umazanih jadrenic so djali tja v kvaranteno. Odslej mi je bilo usojeno izredno veselje, potovati sleherno jutro $\frac{3}{4}$ ure daleč proti vzhodu, skakati potem od skaline do skaline, da sem dosegel zaželjeno mesto, kjer sem, v hladnih morskih valovih stoječ, izvrševal svojo vsakdanjo nalogo. Ob osmih sem bil že doma; zajutrkoval sem v največji naglici, in potem je šlo na delo! Hiteti sem moral, kajti pri tukajšnji temperaturi (18°—30° C.) pokvarijo se kaj hitro nežnejše rastline. Zvečer ob kakih šestih odložil sem delo ter si privoščil krepilno kopel v morskih valovih. Nedeljo sem uporabljal v kratke izlete v notranje partije otoka.

*) $1\frac{1}{4}$ kg.

***) 5 kr. a. v.

*) turško; = prepevedano!

Prvo nedeljo sem šel na „Monte Schmied,“ krasen hrib, podoben našemu „Frauenstein-u“ v Mödling-u: porasel z nizkim grmičevjem, polu belega skalovja, brez steza in stezic, umetna cesta v dolini med pečevjem in kipečim valovjem. Dve gori se vzpenjate v daljavi, prva podobna ljubemu mojemu Snežniku, druga krasni Raksi v daljni domovini. Na vrhu se razprostira dobro obdelovana planjava, na kateri se nahaja nekaj skupin visokotrmečih datlovih dreves. Počival sem v senci teh dreves. Kje ste časi, ko bom pravil dragim domačinom svojim, da sem „sanjaril pod palmami“?

Danes — zopet nedelja — bil sem zadnjikrat na klečevji; načrtal sem si v spomin panoramo mesta. Skrit za mogočno pečino radi vojaške straže v trdnjavi — narisal sem krasen razgled, ki se mi je nudil z mojega stališča: na levo začetek klečevja, potem ravno obrežje z bodljikovjem; nekaj večjih poslopij, krasen sadovnik z mlino na veter, skupina vitkih palm, nadalje manjši in večji selski dvorci, obdani s krasnim zelenjem, iz katerega kipi tu in tam visoko steblo samotne palme, in slednjič mogočno in razširjeno trdnjavsko zidovje. Za trdnjavo se vzdigujejo tri džamije, jedna krščanska cerkev, prav slikovita skupina mlinov na veter in nekoliko bolj v ozadji, mala trdnjavica ob morji!

Prebivalci otoka so večinoma Grki; meščanje — kakor pač povsod — našemljeni po najnovejši šegi, seljani krepke rasti, temne, zagorele polti. Slamnik s širokim krajcem in jezdni škornji z nebarvanega usnja dopolnjujejo kaj primerno njih slikovito, živobojno nošo. Navadno ljudje jezdijo na mezgih; peš hoditi tukaj ni običajno. Z vrha že omenjenega hriba „Monte Schmied“ mi je nudila jata kakih dvajset jezdecev nepopisno slikovit, rekel bi, romantičen pogled. — Ljudje jako zalega obraza se nahajajo tudi med tukaj živčimi židi. Mojzes, vodnik moj, bi bil krasen model za slikarja: Kristus, učeč in svareč učence svoje!

Nastopni četrtek odplujem zopet proti Carigradu. Veselim se že svojega odhoda; prirodne lepote pozabljenega „rožnega otoka“ ne odškodujejo človeka za samotarsko življenje, za življenje brez občevanja z omikanimi ljudmi! Živel sem tukaj kakor jetnik; razloček je bil jedino ta, da imajo jetniki navadno mnogo manj utrudljivega dela!

Salem aleikum!

Uljudno se Vam klanja tudani Vam

tovariš

Ivan Nemetz.

Rod, 5. avgusta 1894.

Društveni vestnik.

Hum pri Ormoži. (Učiteljsko društvo.) Pri občnem zboru našega društva, ki se je vršil dne 10. svečana t. l. slišali smo marsikaj, kako se je naše društvo v preteklem letu razvijalo. Kljub silnim zaprekam, katere so tu in tam ovirale v marsičem razvoj društva, smemo vendar smelo reči, da smo ravno v tem letu dosegli take vspehe, da jih sme društvo s ponosom všteti najvažnejšim v teku društvenega obstanka. Komu se ne vzbujajo lepi spomini majniškega izleta, pri katerem smo dostojno proslavili tudi „25letnico novih šolskih postav.“ Trajen spomin na ta krasen majniški dan pa je in bode Najvišja zahvala, katera je došla društvu nekaj tednov pozneje, ko smo se v tovariškem krogu telesno in duševno veselili ter ravno ob tej priliki Njegovemu Veličanstvu poslali udanostni brzojav. Storilo se je tedaj po moči dosti a še vse več bi se storilo, ako bi pri vsakem društveniku veljale besede:

Kar more, to mož je storiti dožlan.“

Marsikaj važnega se je zgodilo v preteklem letu, Bela žena je tudi v preteklem letu posegla v naš krog ter nam iz naše srede iztrgala blagega, mladega tovariša gosp. Antona Lesjaka, pomožnega učitelja pri Sv. Bolfanku. V znak sožalja so navzoči vstali. Zastopniki društva bili so letos tudi navzoči pri glavnem zborovanji „Zaveze“ v Gorici. Svojo požrtvovalnost v prid društva pokazali so zlasti gđ.

Lucija Gabršček in gđe. Anka Leban ter gosp. Anton Porekar, kateri so na lastne stroški tam zastopali društvo. Pri zadnjem zborovanji društva sklenilo se je, da bi pri prihodnjem zborovanji se nekoliko natančneje pogovorili o dopisu „priv. upokojninskega društva za vdove in sirote ljudskih učiteljev na Štajerskem! O tem nam je natančneje poročal g. Ant. Porekar. Med dopisi naj omenim dopis „učiteljskega društva v Müzzuschlagu“ v katerem isto ostro kritikuje sebično postopanje graškega učiteljstva gledé na urejevanje učiteljskih plač. Po daljši debati katere so se udeležili gg. Vabič, Košar, Porekar in Vanda, se sklene, da se „mürzzuschlag-sko učitejsko društvo“ obvesti, da se naše društvo strinja v tem smislu z njihovim, ob jednem pa se obvesti graško učiteljsko društvo, da se naše društvo ne strinja z njihovim postopanjem. Čita se na to zahvala zaslužnega urednika „Popotnika“ za čestitko, katero mu je društvo poslalo o priliki njegove 50letnice. Dopis se je z burnim veseljem vsprejel. Slednjič prebral se je še dopis tovariša gosp. Šalamuna, v katerem se opravičuje, da se ni mogel udeležiti občnega zbora ter prosi, naj bi društvo nekaj ukrenilo, da bi se mesečne plače po pošti pošiljale. Predavanja izostanejo radi pomanjkanja časa.

Iz letnega poročila je razvidno, da se je društvo v tem letu še precej dobro držalo. Bolj tužno

je blagajnikovo poročilo, iz katerega je razvidno, da je med društveniki ogromna svota 46 glđ. ki se mora iztirjati posebno sedaj, ko se bode denar potreboval za prireditve slavnosti o priliki „25letnice društvenega obstanka.“ Volitev odbora bila je zadnjič naznanjena. Pristopilo je društvu nekaj novih podpornih udov, kakor je iz blagajnikovega poročila razvidno. Rešili so se še nekateri manj važni nasveti ter določil 7. april kot dan prihodnjega zborovanja. Bog daj, da bi društvo, ki je letos dokorakalo do svojega „25letnega obstanka“ častno in krepko korakalo tudi naprej, v korist in prospah šole, učiteljstva!

A. Š. Humski.

Iz Radovljice. Občni zbor učiteljskega društva radovljiškega okraja je bil 20. sept. m. l. v Radovljici. Gosp. predsednik Andrej Grčar iskreno pozdravi zbrano učiteljstvo, osobito goste gospice Klotildo Golf iz Ljubljane, Marijo Roos iz Kranja ter Melanijo Sittig iz Terbovelj in gospoda Jožefa Schmoranzerja iz Žužemberka. Potem poroča tajnik o društvenem delovanju, blagajnik pa o dohodkih in stroških. Prvih je bilo 35-58 glđ., a zadnjih 26-77 glđ. torej ostane 8-81 glđ. Pri volitvi novega odbora se je odbor tako konstituiral: Andrej Grčar, predsednik; Jožef Ažman, podpredsednik; Karol Simon, blagajnik; Jožef Pianeckí, pevovodja; Ljudevit Stiasny, tajnik; Jožef Turk, odbornik.

Predlog g. Pianeckega: „Prerano umrlemu nadučitelju Marku Kovšci, kateri si je pridobil tekom svojega službovanja za učiteljstvo, osobito za naš okraj obilnih zaslug, vzdida naj naše društvo z dovoljenjem krajnega šolskega sveta v šolsko poslopje v Kropi spominsko ploščo“ — sprejme se soglasno.

Po zborovanju nam je razkazala gospica Melanija Sittig iz Terbovelj obilico izbornih slik iz Carigrada, katere si je tekom svojega službovanja v Carigradu nabrala. Učiteljstvo si je te slike z velikim zanimanjem ogledalo, tem bolj, ker nam jih je gospica učiteljica z zgodovinskimi in drugimi podatki razjasnila. Pač dobro bi bilo, da bi gospica učiteljica pokazala svojo lepo zbirko tudi pri drugih enakih zborovanjih.

Prvo zborovanje v tem društvenem letu je bilo 27. dec. m. l. v Radovljici. Gosp. predsednik Grčar

pozdravlja navzoče ter obžaluje, da se nekateri še vedno izogibljujejo naših društvenih zborovanj. Pač so nekateri oddaljeni od našega središča, a drugi službujejo tik železnice, a vendar jih mnogokrat pogrešamo. Osobito se gospice učiteljice rade izogibljejo naših zborovanj.*) Dalje poroča gosp. predsednik, da se je obrnil odbor v zadevi vzdajanja spominske plošče nadučitelja Marka Kovčca do krajne šolskega sveta v Kropu, kateri je prošnji ugodil. Sledilo je potem poročilo gosp. Karola Simona „O umetnosti v obrtu“. Učiteljska zborovanja nimajo samo namen, da se v njih pogovarjamo le o težnjah učiteljskega stanu ter o raznih didaktičnih in metodičnih vprašanjih — pri njih moramo tudi skrbeti za naše nadaljno izobrazovanje. Že iz tega ozira moramo biti hvaležni, da je govoril gosp. Simon, ki je znan kot izboren slikar in ki je tečaj iz risanja na obrtni šoli v Gradci z izbornim vspehom dovršil. Gradivo, katerega je nabral g. poročevalec, je preobširno, da bi nas bil zamogel seznaniti z njim v jednem predavanju, zato nam je obljubil govoriti večkrat zaporedoma. V tem predavanju je povdarjal, kako važno je, da se učitelj, ki je vedno v najtesnejši zvezi z ljudstvom, bolje spozna o umetnosti v obrtu ter je nadaljevaje podal o nji zgodovinski pregled. Težavni svoj predmet je razjasnoval z izvrstnimi slikami, katere je deloma nalašč za to izdelal, deloma jih izvršil v Gradci ter z učili obrtno-nadaljevalne šole v Radovljici. Temu zanimivemu predavanju je sledilo poročilo gosp. Stiasnega „O lepopsiji na višji stopinji“. Ker se je sklenilo, da se priobči isto v „Učit. Tov.“, ne bom natančneje o njem govoril. Konečno se je določilo, da bo 4. aprila t. l. v Ljubnem prihodnje učiteljsko zborovanje. Razven nadaljevanja predavanja gosp. Simona, posvetovalo se bo „Kako naj se vrši slavnost v spomin Marka Kovčca“.

Z šmarjskega okraja. Šmarjsko-rogatsko učit. društvo zboruje dne 25. t. m. ob enih popoldne v Šmarji pri Jelšah po sledečem vsporodu: Zapisnik, dopisi, poročilo blagajnika in tajnika, volitev odbora in delegatov, razprava: Šolarske knjižnice in slučajnosti. K obilnej udeležbi vljudno vabi

o d b o r.

*) Žalibog precej splošna prikazen v našem društvenem življenju tudi po Štajerskem. Ureda.

Dopisi in druge vesti.

Žiče. Kaj ne, dragi tovariši in tovarišice, kako nepričakovano je Vas zadela vest o smrti našega staroste, gospoda Mihe Teran-a? Pač, kdo bi si bil mislil, da nas bode združila tako hitro druga katastrofa v jednej in istej hiši?

Dne 31. junuarja t. l. namreč smo pokopali 83 let staro mamico, soprogo gospoda Terana, ki

je živela zadnjih 5 let sem prav mučeniško življenje. In ravno tri tedne pozneje, 21. svečana t. l. smo spremili gospoda Terana samega k večnemu počitku. Dne 8. februarja je nevarno zbolel vsled prehlada na možganih. Previden sè sv. zakramenti umirajočih pa je preminol dne 19. febr. ob 2 uri po polnoči v svojem 77. letu.

Pogreb je bil veličasten, kajti razun domačega sprevod vodečega gospoda župnika in zlatomešnika so se ga napram hudej zimi udeležili še trije gospodi duhovniki, gospod okrajni šolski nadzornik, 16 učiteljev in 1 učiteljica iz domačega, dva (Ponikva) iz šmariškega in jeden (Frankolovo) iz celjskega okraja, potem pa neštevilno ljudstva iz domače in sosednih župnij.

Rajni je bil rojen v Spodnji Polskavi od kmetških staršev, ki so ga dali, spoznavši njegovo bistro glavo, v Celje v nemško šolo in potem v preparandni tečaj, kojega je izdelal s prav dobrim uspehom. Učiteljeval je v Št. Pavlu v Savinjski dolini, v Poličanah, pri Sv. Križu in na Kalobjem, od koder je prosil na novo ustanovljeno šolo v Žiče leta 1847.

Tu je deloval celih 41 let kot vesten in marljiv učitelj. Njegovo vse hvale vredno delovanje spričujejo mnogi pohvalni dekreti, priznanila v denarjih, vestno spisani uradni spisi in knjige itd. On je bil ud raznih društev, kakor učiteljskega društva konjiškega od njegovega početka 1872. leta, kojemu je bil načelnik dolgo vrsto let, za kar ga je društvo imenovalo svojim prvim častnim članom in mu poklonilo lepo diplomo; potem društva za varstvo živalij, kmetijske družbe, slovenske Matice, sv. Mohora itd.

Koliko ugleda je pri tovariših užival, svedoči to, da so ga izvolili v zadnji dobi njegove aktivnosti svojim zastopnikom v okrajni šolski svet. Povodom njegovega umirovljenja so ga presvetli cesar odlikovali s srebrnim zaslužnim križcem s krono.

Rajni je bil jako marljiv družvenik, kajti še zadnja leta sem kot umirovljenec ni zamudil za kar bodi kakšnega zborovanja, ampak se ga je udeležil v kljub mnogim opravilom na precej obsežni kmetiji. Še lani je povzdignil svoj resni glas v dobrobit in procvit našega društva, svetujoč nam po svojih mnogih izkušnjah. On je bil pa tudi zunaj svojega poklica nad vso mero delaven in varčen. Dasiravno bi bil zdaj v pokoji lahko mirno živel o prihranjenem in pokojnini, je vendar izgledno opravljal svoje posestvo sam, skrbec in trudeč se za ljube in drage mu svojce.

Med nami si je osiguril blag in trajen spomin. Bodi mu zemljica lahka! R.

S Kranjskega. (Raznoterosti.*) V predzadnji številki „Učit. Tovariša“ beremo v poročilu iz občnega zбора „Slov. učit. društva v Ljubljani“, da se zaradi pomanjkanja časa ni mogla dokončati debata o vseh točkah preosnove — (da se ustanovi deželno kranjsko učit. društvo), ter da je stavil g. Kecej predlog, da se skonača debata o preosnovi pri naslednjem občnem zboru „Slov. učit. društva“; v resnici pa so razni drugi vzroki, da stvar ni prišla do finalizacije.

Pravila sama na sebi so bila že vzrok, ker so bila prenejasna in prezamotana, in slednjič stvar

*) Ta dopis nam je za zadnjo številko došel prepozno. Uredn.

sama na sebi, ker še ni bila dosti zrela. Neovrgljiv dokaz temu je pač, da je sam odbornik „Slov. učit. društva“ čutil potrebo predlagati, da se stvar preloži ter se jedenkrat dobro pretrese, pravila pa še jedenkrat sestavimo, drugače ne pridemo iz tega labirinta. Isti g. predlagatelj je tudi opomnil, da bi bilo najprvo potrebno, da se ustanovi najprej za Ljubljano in ljubljansko okolico posebno okrajno učit. društvo in potem še le deželno učit. društvo za Kranjsko. To je tudi naše mnenje in tako tudi zahteva pravilno logično mišljenje. Zakaj nimajo gg. tovariši iz Ljubljane in ljubljanske okolice svojega okrajnega društva, kakoršne imajo drugi okraji? Ustanové naj najprvo svoje okrajno učit. društvo, ako je še nimajo, a mi smatramo vsakakor „Slov. učit. društvo“ kot tako, potem naj pa povabijo odposlance vseh ostalih kranjskih učit. društev — tako je tudi predlagal g. Letnar — da sestavimo pravila in na podlagi teh pravil naj se vpraša, ali so zadovoljna vsa kranjska učit. društva, da se ustanovi deželno učit. društvo za Kranjsko. Tó pa ne le dva dni pred občnim zborom, temveč mesec dni. Vsako drugačno postopanje pa odločno odklanjamo.

V našem deželnem zboru smo bili zopet na dnevnem redu mi uboge pare — učiteljske. Ali kak razložek je med lanskim in letošnjim postopanjem z nami učitelji. Čudom se moramo čuditi, da delajo naši zastopniki, a ne ljudski, take metamorfoze v kratkem času. Lansko leto so nas skoro križali, ker pre malo dosežemo, ali letos so nas pa poviševali že skoro do nebes, ker preveč učimo otroke, ker znajo že višjo matematiko, astronomijo, računati $x+y$ (govor g. Pfeiferja) in druge stvari iz črne šole. Dozdeva se nam, da bi g. Pfeifer zopet rad imel doslužene korporale v vsaki šoli, no tisti bodo otroke pač le učili samo nekaj brati in pisati, družega itak ne potrebujemo dandanes koncem 19. stoletja.

Tistih zloglasnih 1000 glđ. za pouk v drugem deželnem jeziki so zopet odklonili narodno čuteči poslanci. Ali gorje Vam! Tožili Vas bodemo in spravili na boben. Vsaj nam je namignil sam gosp. deželni predsednik, da imamo pravico. — Ali, ali, ne bojte se! Še stroškov za razne koleke do vseh sodišč bi ne zmogli z dotično nagrado, kaj še razne advokate plačevati.

Zadnja „Laib. Schulzeitung“ je prijavila prav krasen članek iz zadnjih deželnih zborov. V njem se šopirijo pravi biseri dostojnih izrazov, nabranih najbrže v kaki zakotni gostilni gorenje-koroških ali gorenje-štajerskih hribovcev. Iz tega članka odseva ona blažilna, toliko hvalisana omikanost naših nemških profesorjev, katerim je izročena slovenska mladina. ?

„Tudi od nekod.“ V zadnji šte. „Popotnika“ je gosp. učitelj-tovariš omenjal „dobrote“, katere se tolikanj poudarjajo in katere še celo zavidajo učitelju uživajočemu jih na deželi.

Nekaj mesecev je še-le, praviš dragi tovariš, odkar si storil ta važni korak v življenje? Misliš da se le Tebi „začetniku“ tako godi in gotovo upaš, da se Ti v poznejših letih stanje Tvoje kaj zboljša. — Gmotno morebiti že, če si zelo, zelo varičen, ter se kolikor možno ogiblješ „veselih družb,“ in če Ti — ako si daleč, daleč od postaje — ne pride na misel se včasih oddrdrati s železnim konjem — če tudi po važnih opravkih. Obogatel sicer ne bodeš — a lažje izhajal vendar — še celo ako nimaš „boljše polovice“. — Toda ugled, katerega uživa učitelj, prišedši s popotno torbico v kraj, kjer mu bode delovati — je žalibog v prav mnogih krajih, jako slab. Nahajajo se celo kraji, v katerih je prebivalcem hlapec ali dekla mnogo važnejša oseba nego učitelj. Oh kako je hudo, „da sred ljudim povsod sem sam“ — vzdihnil je gotovo že marsikateri. Res je, da učiteljeva prva skrb (kakor sploh vsakega poštenega človeka) ima biti njegova dolžnost. Z veseljem torej poučuje, otroke njemu v skrb izročene in poplačan je dovolj, ako vidi da se svetijo nedolžna očesa same pazljivosti. — A po dnevnem duha in telo trapečnem poslu služben-skem rad se oddahne vsakdo, tako tudi ubogi učitelj.

Med drugimi važnimi činitelji, ki izobražujejo človeka, je tudi družba. Ali s kom občevati! Tukaj v tej hiši je že bolj postarana gospa (pisalka teh vrstic je učiteljica,) — ki ima mladega moža; seveda mu ne more nikakoršnega pogreška očitati — a boji se da bi ne govoril s ptujo učiteljico ter se ženi ne izneveril. Učiteljica spoznaje položaj, napravi svoj dolžen obisk, potem ustavi vse druge. Druga obitelj bi rada občevala s ptujsko a boji se zameriti sosesodom. Tretja obitelj pa daje ptujki iz samega usmiljenja hrano, ker je drugje dobiti ne more in pa ker se je dala pregovoriti ljudem, pa rekla je, da stori tó zelo nerada. Naj se pa primeri, da bi učiteljica jednega njenih otrok karala ali kaznovala, pričakovati je da se ji odpove takoj hrana in hiša. Oj ti ljubo posnemanje zapovedi: „Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe!“

Dolžnost in razvedrilo je hoja v cerkev. Pa bože mili, tukaj je prostor v cerkvenih klopeh za to in to deklo — ta in ta plačuje — gorje ti, če se zmotiš v njo. Na kor pa se še niti ne prikaži, mislil bi kdo da se usiljuješ med pevke in pevce, — če ne dobiš še tretje anonimno pismo polno umazanih psovk, reci — tretje po preteklem drugem tednu bivanja v tem krasnem planinskem raji. — Mladenč-korenjak take stvari nekoliko lažje prezira, a bolj boli to deklo, navajeno prijaznih obrazov in dobrih ljudi. Kako si slika, biva je še pri svojej materi zlato bodočnost, samostojnost, meneča da ji bode med svetom po samih rožicah hoditi. Pa ne udajmo se! „Poklic in narod!“ bodi geslo tudi za naš spol! Vztrajnost v izpolnjevanji svojih dolžnosti mora konečno pripeljati nam malo naklonjene prebivalce do prepričanja, da so nas krivično po strani gledali; in če

dobi, kakor pričakujemo, tudi naš žep malo več „cvenka“, potem dobimo tudi pri tistih malo več ugleda, katerim velja pravgovor „Da človek toliko velja kar plača.“ Savinjska.

Ormož. Pri današnji učiteljski konferenciji je bil zastopnikom učiteljstva v ormoški okr. šolski svet jednoglasno izvoljen gosp. Josip Rajšp, učitelj v Ormoži. Častitamo!

(Umrl je) v nedeljo 3. sušca pri Št. Janžu na Dr. p. g. Hinko Šnuderl, učitelj v Št. Ilji pod Turjakom. Porojen 17. grudna 1874 pri Št. Janžu na Dr. p., kjer je tudi obiskoval in dovršil ljudsko šolo, se je leta 1889 podal na mariborsko učiteljske da bi se tamkaj pripravljaj na prevažni učiteljski stan. A usoda mu ni bila mila. Meseca maja l. 1894, ko je bil zrelostni izpit že pred pragom, poprijela se ga je plućna bolezen, katera je napredovala, tako, da mu je le z velikim trudom bilo mogoče napraviti izpit. V počitnicah se je poboljšalo nekoliko njegovo stanje. Upal je, da bo popolnoma ozdravil, in radi tega je nastopil v jeseni l. l. učno mestu v Št. Ilji. Pa doloval je komaj 14 dnij, že je tako oslabe, da mu ni bilo več mogoče poučevati. Zapustil je torej Št. Ilj in se podal domu, kjer je te dni izdihnil svojo blago duše. Pokojnik je bil zelo vedeželjen mladenič in značajan narodnjak. Bodi mu zemljica lahka in blag mu spomin. I. P.

(Za šolske vrtnarje!) C. kr. dež. šolski nadzornik gospod V. Linhart nas je naprosil, da opozorimo one gg. nadučitelje in učitelje, kateri še niso prejeli semen, koje je podarila c. kr. vrtnarska družba v Gradci za poskuse v šolskih vrtih v 1895. l., naj si dadó dotična semena prej ko prej doposlati, da se ti za štajersko vrtnarstvo tako važni in vspešni poskusi ne pretrgajo, ampak se ž njimi prične, kakor hitro nastopi za to ugodno vreme. — C. kr. vrtnarska družba prav rada postreže s semeni za poskuse tudi takim šolam oziroma učiteljem, ki niso člani družbe. Treba se je le zanj oglositi.

Poziv.

Prijateljem slovenskega učiteljstva!

Na občnem zboru dne 28. grudna p. l. ustanovilo se je „društvo za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani“. Namen društva je: zgraditi v Ljubljani poslopje za zavod, v katerem se bode skrbelo za učiteljske otroke in sirote v moralnem in gmotnem oziru. Zares, vzvišen in blag namen! Toda učiteljstvo slovensko je pri svojih bornih plačah preslabo, da bi si moglo samo brez ptuje pomoči zgraditi tak zavod. Pač pak upa in sme po vsej pravici nadejati se, da ga bode rodoljubno občinstvo slovensko pri tem toli blagem in potrebnem podjetji drage volje in izdatno gmotno podpiralo. Vsaj ga gotovo ni društva narodnega ali dobro-

deljnega, v katerem ne bi učiteljstvo slovensko z vsemi svojimi silami delovalo in ga tudi po skromnih svojih močeh gmotno podpiralo! Koliko deluje le v korist naše prepotrebne šolske družbe sv. Cirila in Metoda, v Čitalnicah in bralnih društvih, v ognjegasnih, kmetijskih i. dr. društvih!

S polnim zaupanjem obrača se torej podpisani odbor do vseh pravih prijateljev slovenskega učiteljstva z uljudno prošnjo, da ga pri njegovem podjetji kolikor mogoče gmotno podpirajo s tem: da pri-

stopijo k društvu kot a) pokrovitelji (pozameznik, društvo, občina) s 100 gld. v jednom — štirih letih, b) ustanovniki s 5 gld. vsako leto, c) podporniki s kakoršnim koli darilom.

Dal mili Bog društvu obilo blagih dobrotnikov in podpornikov.

Odbor društva za zgradbo učiteljskega konvikta.

V Ljubljani, meseca svečana 1895.

Andr. Žumer, **Jak. Dimnik,** **Jur. Režek,**
predsednik. blagajnik. tajnik.

Razpis natečajev.

Št. 247.

Naznanilo.

Za šolske okraje okolice **Mariborska, Sv. Lenart in Slov. Bistrica** je umestiti stalno ali pa začasno, v smislu § 2 substitucijskega propisa ustanovljena služba stalnega pomožnega učitelja. S to službo so združeni dohodki stalnega oziroma začasnega podučitelja v drugem plačilnem razredu. Razun tega ima stalni učitelj pravico, da se mu odškoduje popotnina, potujočemu k nakazanemu službenemu mestu in odpotujščemu po dokončanem nadomestovanju.

Prosilci za to mesto naj pošljejo svoje s pričevalom zrelosti oziroma tudi spričevalom sposobnosti k pouku, in z dokazom avstrijskega državljanstva opremljene prošnje, predpisanim službenim potom najpozneje **do konca meseca marcija** okrajnemu šolskemu svetu Mariborskemu.

Okr. šol. svet Mariborski, 28. februarja 1895.

Predsednik: Kankowsky s r.

Št. 135.

Razpis natečaja.

(Mesta učiteljic.)

Na javni dekliski ljudski šoli, IV. plač. razreda v **Brežicah** je namestiti mesto nadučiteljice eventualno tudi mesto učiteljice in podučiteljice definitivno ali pa provizorično.

Prosilke za katero teh mest naj vložijo svoje z zrelostnim spričevalom, eventualno s pričevalom učne usposobljenosti in z domovnico opremljene prošnje potom predstojnega okr. šolskega sveta pri krajnem šolskem svetu v **Brežicah do 15. aprila 1895.**

Okr. šol. svet v Brežicah, 4. marca 1895.

Predsednik: Tax. s. r.

Št. 83.

Nadučiteljska služba.

(Opetni razpis.)

Na trirazrednici pri **Svetinjah (Allerheiligen)**, IV. plačilna vrsta in stanovanje v šolskem poslopi, je nadučiteljsko mesto stalno nadomestiti.

Prosilci naj vložijo svoje redno podprte, zlasti z zrelostnim in spričevalom učne usposobljenosti, z domovnico in dokazom usposobljenosti k pomočnemu poučevanju v katoliškem veronauku opremljene prošnje potom predstojnega okrajnega šolskega sveta **do 14. aprila 1895** na krajni šolski svet Svetinje, pošta Ivankaevi.

Okr. šolski svet v Ormoži, 27. febr. 1895.

1—2

Predsednik: Scherer v. r.

Lep glasovir

je radi selitve cenó na prodaj. — Kje? Pove

T. Grah, Ponikva ob j. žel.

Lak za šolske table brez leska,

kilogram 2 gold.

Tintni ekstrakt, nestrupeni,

1 kilogr. za 8—10 kilogr. dobre tinte za šolsko rabo, 1 kilogram 1 gld. 20 kr. priporoča

Adolf Hauptmann,

tovarna oljnatih barv, firneža, laka in kleja v Ljubljani

razpošilja na zahtevanje brezplačno in franko svoj ilustrovani cenilnik oljnatih barv, firnežev, lakov, suhih, kemičnih, prstenih in mineralnih barv, düsseldorfskih, oljnatih in akvarelnih barv za umetnike, barv za fotografe, emajl-, majolika- in lazurnih barv, potrebsčim za oljnato in akvarelno slikanje, čopičev, tint, kakor tudi še mnogo drugih predmetov **za obrtnijo, šole in domačo rabo.**

Vsebinska. I. Slovniska teorija Kernova. (Dr. Bezjak.) (XV.) — II. Leposlovje — izobraževalna sila. (Prof. Janko Košan.) (III.) — III. Iz deželnih zborov. (III.) — IV. Slovstvo. (Ocena. Novosti.) — V. Listek. (Izlet v Rod.) (Mel. Sittig.) — VI. Društveni vestnik. — VII. Dopisi in druge vesti. — VIII. Natečaji in inserati.